

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

УДК 336. 14

УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ БЮДЖЕТАМИ НА ОСНОВІ УЗГОДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІНТЕРЕСІВ

Зілінська А. С.,

*аспірант кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної економіки,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
м. Харків*

Зроблено аналіз теоретичних аспектів управління місцевими бюджетами. Виявлено суперечності в управлінні місцевими бюджетами, пов'язані з суб'єктами економічних відносин, фінансовими потоками, методами, метою та системою управління місцевими бюджетами. Запропоновано концепцію управління місцевими бюджетами на основі узгодження фінансових інтересів.

Ключові слова: місцеві бюджети, управління місцевими бюджетами, міжбюджетні відносини, організація фінансів, місцеві фінанси.

Zilinska A. S.,

*Postgraduate Student of Public Administration,
Public Administration and Regional Economics Department, KhNUE, Kharkiv*

MANAGEMENT OF LOCAL BUDGETS ON THE BASIS OF COORDINATION OF FINANCIAL INTERESTS

The analysis of the theoretical aspects of local budgets management is made. The contradictions in the management of local budgets related to the subjects of economic relations, with financial flows, methods, purpose and system of management of local budgets are revealed. The concept of management of local budgets is proposed based on the coordination of financial interests.

Key words: local budgets, local budgets management, intergovernmental fiscal relations, finance organization, local finances.

Постановка проблеми. Постійне реформування місцевого самоврядування та міжбюджетних відносин в умовах погіршення макроекономічної ситуації у вітчизняній економіці істотним чином не вплинуло на поліпшення фінансового стану місцевих бюджетів та їхніх утворень. Причиною цього в дійсності є теоретичні проблеми в царині фінансів місцевих бюджетів. На нашу думку, розроблення теоретичних положень стає необхідною передумовою для вдосконалення управління місцевих бюджетів на основі саме фінансових інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою місцевих бюджетів та управління ними займалися такі вчені та практики, як Г. Атаманчук, О. Василик, М. Крупка, О. Сунцова тощо. У роботах цих та інших науковців пропонуються теоретичні та прикладні аспекти управління місцевими бюджетами, проте дослідження управління саме на основі узгодження фінансових інтересів потребує більш детального аналізу.

Це зумовлює **мету статті** – сформулювати теоретичні положення управління місцевими бюджетами на основі узгодження фінансових інтересів, розкрити економічний зміст поняття “управління місцевими бюджетами”.

Виклад основного матеріалу. У зарубіжній науці в царині управління фінансами місцевих бюджетів отримали поширення такі поняття, як “місцеве фіскальне адміністрування (управління)” (local fiscal administration) і “місцевий громадський фінансовий менеджмент” (local public financial management). Місцеве фіскальне адміністрування включає п’ять функцій: бюджетування, облік, управління грошовими коштами, адміністрування боргу і адміністрування доходів [1]. Водночас існують різні точки зору з приводу змісту місцевого громадського фінансового менеджменту: одні автори відносять до нього бюджетування, бухоблік, звітність і аудит [2], інші – управління грошовими коштами, внутрішню звітність, рахунки, аудит і адміністрування боргу [3].

Отже, розглянуті поняття практично тотожні за своїм змістом. Хоча управління фінансами місцевих бюджетів розглядається лише крізь призму бюджетного процесу. У вітчизняній науці нині для позначення організаційно-економічних відносин із приводу фінансів місцевих бюджетів використовуються терміни: “муніципальний фінансовий менеджмент” (“фінансовий менеджмент у муніципальному секторі”), “муніципальний бюджетний менеджмент” і “управління фінансами муніципальних утворень”. Однак, як правило, зміст зазначених понять не розкривається [4].

Незважаючи на те, що Н. Мушинська не дає визначення терміна “фінансовий менеджмент у муніципальному секторі”, зі змісту її наукової статті можна дійти висновку про те, що під ним розуміється частина системи муніципального управління, головною метою якого є використання з максимальною віддачею фінансових ресурсів, що належать всьому суспільству [5].

Необхідно уточнити, що фінансові ресурси в місцевому самоврядуванні належать не всій громаді, а місцевій спільноті, яка безпосередньо і через органи місцевого самоврядування вирішує питання місцевого значення, у т. ч. у процесі управління фінансами муніципальних утворень. Отже, муніципальний фінансовий менеджмент спрямовано на ефективне і результативно здійснення видатків місцевих бюджетів.

Дослідник А. Мельник [6] розкриває зміст поняття “управління фінансами муніципальних утворень”, називаючи його процесом впливу на основі особливих методів на грошові відносини і фінансові ресурси, пов’язані з місцевими фінансами, для вирішення питань місцевого значення. Це визначення відбиває цільовий характер управління фінансами місцевими бюджетами, але не вказує суб’єктів управління ними.

Таким чином, розгляд зазначених визначень і підходів до розкриття змісту організаційно-економічних відносин із приводу управління фінансами місцевими бюджетами свідчить про те, що у вітчизняній економічній науці відсутня термінологічне єдність в царині понятійного апарату. У науковій літературі та практиці не проводиться чіткого розмежування зазначених понять. Як наслідок це негативно позначається на розвитку зазначеної галузі науки.

Разом із тим, як показало проведене дослідження, поняття “управління місцевими бюджетами” використовується в науці і практиці, проте не розкривається його економічного змісту. Під управлінням місцевими бюджетами пропонується розуміти інституційно регульовану управлінську діяльність

органів місцевого самоврядування та місцевої громади на основі використання сукупності методів по відношенню до фінансових потоків місцевих бюджетів із метою забезпечення їхнього найкращого стану до певного моменту часу в умовах реальних можливостей, наявних у конкретного муніципального утворення для її досягнення.

Управління місцевими бюджетами має специфіку, виражену в особливостях суб'єктів, об'єкта, методів, інститутів і мети. Відмітними рисами управління місцевими бюджетами є: органи місцевого самоврядування і місцеві спільноти як суб'єкти управління; фінансові потоки місцевих бюджетів як об'єкт управління; референдум, формування доходів бюджетів за допомогою самооподаткування громадян і інших засобів як спеціальні методи управління; регулювання за допомогою спеціального законодавства про місцеве самоврядування і муніципальних правових актів як інституціональна особливість; забезпечення найкращого стану місцевих бюджетів до певного моменту часу в умовах наявних у конкретного муніципального утворення реальних можливостей для досягнення цього як мета управління.

Управління місцевими бюджетами – складний процес, що характеризується наявністю безлічі суперечностей. Найважливіші суперечності в управлінні місцевими бюджетами пов'язано з суб'єктами економічних відносин, фінансовими потоками місцевих бюджетів, методами управління, інститутами, метою управління та системою управління місцевими бюджетами.

Відповідно до теорії управління суб'єкти організаційно-економічних відносин мають інтереси, що визначають зміст прийнятих ними управлінських рішень. Не є винятком і управління фінансами муніципальних утворень. А між тим розгляд підходів до змісту управління фінансами муніципальних утворень показав, що дослідники упускають наявність інтересів у суб'єктів управління як передумови існування управлінської діяльності з приводу фінансів муніципальних утворень.

У процесі управління суспільними фінансами суб'єкти переслідують економічні інтереси, щодо сутності яких не склалося єдиної точки зору.

Наприклад, на думку А. Генкіна, економічний інтерес зумовлюється відносинами власності та є стимулом діяльності із задоволення приватних потреб [7]. Дослідник А. Крусян вважає, що економічний інтерес являє собою найбільш раціональний спосіб отримання благ для задоволення потреб учасників суспільних відносин [8]. З такою позицією не можна погодитися, оскільки відповідно до неї інтереси зводяться до методів.

На наш погляд, найбільш точним є визначення, дане Н. Чернецовою, відповідно до якого економічний інтерес – властивість економічного суб'єкта, що полягає в цільовій спрямованості економічної діяльності на підвищення ступеня задоволення властивих йому потреб за рахунок ефективного застосування наявних у його розпорядженні ресурсів і що виявляється в економії часу [9].

Разом із тим задоволення потреб здійснюється за рахунок економічних благ. У процесі фінансової діяльності такими благами виступають фінансові ресурси. У зв'язку з цим є підстави для виділення як самостійної економічної категорії фінансових інтересів, під якими будемо розуміти властивість суб'єкта суспільних відносин, виражену в орієнтації його діяльності на підвищення рівня задоволення потреб у фінансових ресурсах.

У царині управління фінансами муніципальних утворень можна виділити як носіїв фінансових інтересів держави місцеве самоврядування, бюрократію і різні групи, а також індивідів. Наявність безлічі носіїв інтересів зумовлює існування суперечностей між їхніми приватними, груповими і суспільними інтересами.

пільними інтересами. Ці суперечності втілюються у процесі руху інтересів різних суб'єктів (рис. 1).

Рис. 1. Суперечність інтересів відносно управління місцевими бюджетами (МБ)

На нашу думку, незадовільний фінансовий стан муніципальних утворень зумовлений відсутністю системи координації у сфері суспільних фінансів, що може виступити як основа для владнання суперечностей між різними інтересами. Різностямованість інтересів різних суб'єктів управління й недопущення поглиблення суперечності між їхніми фінансовими інтересами зумовлює необхідність управління місцевими бюджетами на основі координації суб'єктів управління.

Нами була запропонована концепція управління місцевими бюджетами, що являє послідовний процес фінансової координації суб'єктів економічних відносин для формування системи управлінських впливів на фінансові потоки місцевих бюджетів для досягнення поставлених перед системою управління місцевими бюджетами цілей (рис. 2).

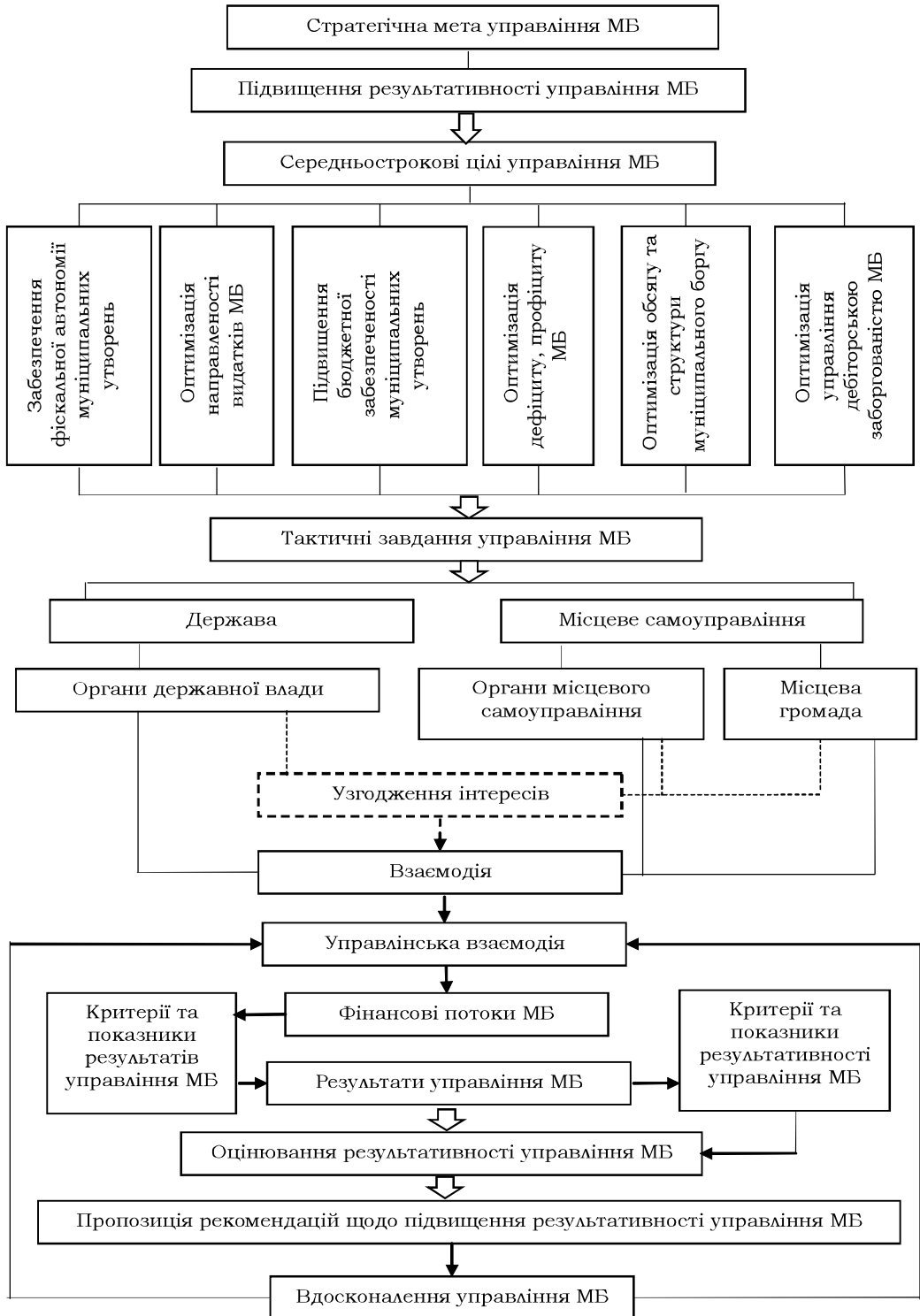

Рис. 2. Концепція управління місцевими бюджетами (МБ)

Авторську концепцію управління місцевими бюджетами спрямовано на досягнення стратегічної мети і середньострокових цілей, на вирішення тактичних завдань управління місцевими бюджетами на основі узгодження інтересів суб'єктів економічних відносин.

Аналіз практичного функціонування місцевих бюджетів дозволив сформулювати стратегічну мету управління ними – підвищення результативності управління місцевими бюджетами.

Управління місцевими бюджетами характеризується досягненням конкретних результатів, що визначаються за допомогою відповідних критеріїв і показників. На цій підставі оцінюється результативність управління місцевими бюджетами.

Відповідно, під результативністю управління місцевими бюджетами будемо розуміти співвідношення досягнутих результатів управління місцевими бюджетами і поставлених цілей. Тоді як оцінювання результативності управління місцевими бюджетами – це система дій, спрямованих на визначення ступеня досягнення дійовою системою управління місцевими бюджетами поставлених перед нею цілей, для вдосконалення прийнятих управлінських рішень у зазначеній сфері.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі підсумків оцінювання пропонуються рекомендації щодо підвищення результативності управління місцевими бюджетами. У рамках запропонованої автором концепції було виділено основні напрями вдосконалення управління місцевими бюджетами: забезпечення балансу фінансових інтересів суб'єктів економічних відносин, вдосконалення механізму взаємодії між ними, розвиток методичного інструментарію оцінювання управління місцевими бюджетами.

Розглянуті теоретичні положення управління фінансами муніципальних утворень, виділення процесного, системного й інтегрального підходів до його змісту сприяли розширенню розуміння зазначеного явища.

Визначення виявлених суперечностей у процесі управління місцевими бюджетами буде сприяти прийняттю й реалізації більш якісних управлінських рішень у зазначеній галузі. Запропонована автором концепція управління місцевими бюджетами на основі узгодження фінансових інтересів згодом може стати базисом для подальшого розвитку методологічних положень та розроблення методичного інструментарію управління місцевими бюджетами на принципах соціального партнерства в цілях підвищення результативності такого управління.

Список використаних джерел*

1. Mikesell J. L. Fiscal Administration in Local Government: An Overview. / Shah A. Local budgeting. Washington D. C.: World Bank, 2007. P. 15–51.
2. Farvacque-Vitkovic C., Kopanyi M. Municipal Finances: A Handbook for Local Governments. Washington, DC: World Bank, 2014. 487 p.
3. Shah A. Local Public Financial Management. Washington D.C.: World Bank, 2007. 290 p.
4. Мушинська Н. Ю. Фінансовий менеджмент в муніципальному секторі. *Практика муніципального управління*. 2010. № 7. С. 6–14.
5. Мушинська Н. Ю. Конспект лекцій з курсу “Муніципальний менеджмент” (для студ. 4-го курсу денної форми навчання за напрямом підготовки 6.030601 “Менеджмент” спец. “Менеджмент організацій і адміністрування”) / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків: ХНАМГ, 2012. 36 с.
6. Мельник А. Ф., Монастирський Г. Л., Дудкіна О. П. Муніципальний менеджмент: навч. посіб. / за ред. А. Ф. Мельник. Київ: Знання, 2016. 420 с.
7. Генкін А. Система економічних інтересів і соціальна гармонія. *Питання економіки*. 2013. № 6. С. 147–159.

8. Крусян А. Местное управление и самоуправление. К постановке вопроса о содержании и понятии. *Юридический вестн.* 2015. № 1. С. 107–111.

9. Чернецова Н. С. Теория и методология исследования экономических интересов. М.: МИЭМ; УЧЛИТВУЗ, 2011. 256 с.

**Список побудовано в порядку посилань.*

Надійшла до редколегії 23.04.2018 р.

УДК 351.84

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Чернятіна В. А.,

*аспірант кафедри економічної політики та менеджменту,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків*

Розглянуто державну політику сталого розвитку сільських територій. Охарактеризовано механізми та інструменти реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій, визначено проблеми та можливі шляхи їхнього вирішення. Визначено, що більшість сільських територій перебувають у занедбаному стані та потребують особливої уваги з боку держави та необхідних реформ для їхнього розвитку.

Ключові слова: державна політика, сільські території, сталий розвиток сільських територій, механізми реалізації.

Cherniatina V. A.,

*Postgraduate Student of Economic Policy and Management Department,
KRI NAPA, Kharkiv*

STATE POLICY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS: MECHANISMS AND IMPLEMENTATION TOOLS

The article deals with the state policy of sustainable development of rural territories. The mechanisms and tools for realization of the state policy of sustainable development of rural territories are characterized; problems and possible ways of their solution are identified. It is acknowledged that the majority of the rural territories is neglected, requiring special attention on behalf of the state and the necessary reforms for their development.

Key words: state policy, rural territories, sustainable development of rural territories, mechanisms of implementation.

Постановка проблеми. В Україні досить активно досліджувались проблеми сталого розвитку взагалі, проте зовсім мало робіт, присвячених державному регулюванню сталого розвитку сільських територій. На сьогодні сільські території переживають системну кризу, основними проявами якої є низький рівень доходів сільського населення, високий ступінь зносу основних виробничих фондів, транспорту, слабкість розвитку виробничої інфраструктури, низький рівень розвитку малого та середнього бізнесу, зниження якості сільського життєвого середовища і загострення проблеми бідності населення. Тому проблема державного регулювання сталого розвитку сільських територій є надзвичайно актуальною і вимагає негайного вирішення.